

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะโฮมสเตย์ของการท่องเที่ยว
สร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน
จังหวัดลำปาง *

Guidelines for the Development of Homestay Capability of
Cultural Creative Tourism through the Participation
of Communities in Lampang Province

อัจฉรา เมฆสุวรรณ, ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และเนตรดาว โทธรัตน์

Atchara Meksuwan, Kajohnsak Wongvirach and Neddeaw Totharat

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: atchara.meksuwan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุงของแต่ละชุมชนในเส้นทางการท่องเที่ยว 2) หาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะโฮมสเตย์ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง และ 3) เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการโฮมสเตย์อันนำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของโฮมสเตย์ในจังหวัดลำปาง จำนวน 5 อำเภอ ที่อยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) อำเภอเกาะคา 2) อำเภองาว 3) อำเภอแจ้ห่ม 4) อำเภอเมืองปาน และ 5) อำเภอวังเหนือ

* ได้รับบทความ: 2 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 6 มิถุนายน 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย การเสวนา และการวิเคราะห์ประเด็นร่วมกันของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง มีความพร้อมและมีศักยภาพเพียงพอในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการสนับสนุนในระยะเริ่มต้นจากหน่วยงานภาครัฐภายใต้โครงการหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม แต่ในบางพื้นที่ยังขาดประสบการณ์ของการให้บริการและรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนการบริหารจัดการที่รองรับการเข้าสู่มาตรฐานยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำไม่มีการบริหารจัดการรูปแบบกลุ่มในแต่ละอำเภอ สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้เข้าสู่มาตรฐานของโฮมสเตย์ไทยด้วยการร่วมกันรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ของแต่ละพื้นที่ทั้ง 5 อำเภอ การต่อยอดการประกอบการและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง และการดำเนินการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนในจังหวัดลำปาง

คำสำคัญ: โฮมสเตย์; การมีส่วนร่วม; สมรรถนะ

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the readiness of homestay in the development and improvement of each community in the tourism route 2) to find ways to enhance the homestay capability of cultural creative tourism through the participation of communities in Lampang province, and 3) to connect the network of homestay entrepreneurs leading to the promotion of cultural creative tourism of Lampang Province. The sample groups are entrepreneurs or homestay owners of 5 districts in Lampang Province that are in the cultural creative tourism route consisting of 1) Ko Kha District 2) Ngao District 3) Chae Hom District 4) Mueang Pan District and 5) Wang Nuea District. The research instruments were a semi - structured interview form and used the group meeting technique, discussion, and analysis of the joint issues of the sample.

The results of the research concluded that availability of homestays in all 5 districts in Lampang Province has sufficient and potential to welcome tourists. This was initially supported by government agencies under the OTOP Innovative Village Project, but in some areas are still lacking experience in providing services and supporting tourists. As for the management that supports the admission to the standard, it is still a different style. There is no group management in each district. As for the ways to develop competency to meet the standards of Thai homestay by joining together to form a group of homestay community enterprise of each area in 5 districts, expanding operations and supporting cultural creative tourism activities in Lampang province, and the implementation of the same standard in the form of community networks in Lampang Province.

Keywords : homestay, participation, capacity

1. บทนำ

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของโลก จากจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในแต่ละประเทศทั่วโลกของทุกๆ ปี โดยประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นตามสถานการณ์การท่องเที่ยวตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2562 ศักยภาพการแข่งขันด้านธุรกิจท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการปรับตัวอย่างเช่นธุรกิจโรงแรม และบริษัทนำเที่ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากมาตรการของภาครัฐเข้ามามีบทบาทให้ธุรกิจท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน พร้อมผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามแนวโน้มการท่องเที่ยวยุคใหม่ (พัชรศรี ว่องไชยกุล, 2562) ทำให้เกิดโอกาสการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมาสนใจจุดเดียวกัน คือ ตลาดการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ประกอบด้วย 1) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Green Tourism) 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และ 3) การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

(Goeldner and Ritchies, 2006) ความสามารถในการปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตลาดการท่องเที่ยวทางเลือกเป็นสิ่งที่ต้องการของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นผนวกกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเฉพาะตัว เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยวตามความต้องการและมีให้บริการทั่วทุกภูมิภาคพร้อมทั้งยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วยการนำเสนอทรัพยากรอันสำคัญของพื้นที่ผ่านความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนเกิดเป็นการปฏิบัติให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และการที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (บุญทัน ดอกไธสง และปิยะนันต์ จันทร แหกหล้า, 2559)

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย ซึ่งในแต่ละพื้นที่ทั่วจังหวัดลำปางจะมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่เป็น ผู้ผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความสนใจในการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมทั้งมีหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนด้วยการส่งเสริมจัดเป็นกิจกรรมต่างๆ ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาศักยภาพด้านความรู้ประสบการณ์ของปราชญ์ในแต่ละชุมชนมาร่วมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2560) ทั้งนี้ จากการศึกษาบริบทเบื้องต้นของการประกอบการโฮมสเตย์ของชุมชนในบางพื้นที่ในจังหวัดลำปาง พบปัญหาทางด้านการบริหารจัดการอันนำไปสู่ความยั่งยืน อาทิ การจัดการด้านกิจกรรม คุณภาพมาตรฐานที่พัก และการบริการของผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนต่างๆ ส่งผลให้การประกอบโฮมสเตย์ของชุมชนต่างๆ ยังไม่ได้รับการรับรองซึ่งจากผลการตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยรายภาคของเมืองรอง 55 จังหวัดนั้นในส่วนของจังหวัดลำปาง มีเพียง 4 ชุมชนที่ได้รับการรับรอง (กรมการท่องเที่ยว, 2561) จากข้อมูลกลุ่มชุมชนที่ประกอบการโฮมสเตย์ในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดลำปางซึ่งมีจำนวนกว่า 30 ชุมชนกระจายใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปางซึ่งแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของชุมชน ในการพัฒนาการประกอบการโฮมสเตย์ที่ยังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้าน

ท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีและมีการดำเนินการของกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนร่วมเป็นเจ้าของตามเกณฑ์มาตรฐานนั้น (ประกาศกรมการท่องเที่ยว, 2554) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของการดำเนินการเพื่อให้การประกอบการโฮมสเตย์เป็นไปตามมาตรฐานและได้รับการยอมรับของนักท่องเที่ยว

ดังนั้น ประเด็นปัญหาและจุดมุ่งหวังดังกล่าวนำไปสู่เป้าหมายเชิงผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา แนวทางการยกสมรรถนะโฮมสเตย์ของท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง เพื่อให้มีมาตรฐานต่อการให้บริการเกี่ยวกับการจัดการบ้านพัก ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่นรวมถึงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชน ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนที่เข้มแข็ง ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ทัศนกรรมของท้องถิ่นและการพักอาศัยร่วมกันกับเจ้าของบ้านเพื่อที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุงของแต่ละชุมชนในเส้นทางท่องเที่ยว
2. เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะโฮมสเตย์ของท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการโฮมสเตย์อันนำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย การเสวนา และการวิเคราะห์ประเด็นร่วมกันของกลุ่ม

ตัวอย่าง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและกลุ่มตัวอย่างนั้นยินดีและประสงค์เข้าร่วมการดำเนินโครงการวิจัยกับผู้ประกอบการหรือเจ้าของโฮมสเตย์ในจังหวัดลำปาง จำนวน 5 อำเภอ ที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประกอบด้วย (1) อำเภอเกาะคา จำนวน 9 หลัง (2) อำเภองาว จำนวน 8 หลัง (3) อำเภอแจ้ห่ม จำนวน 11 หลัง (4) อำเภอเมืองปาน จำนวน 6 หลัง และ (5) อำเภอวังเหนือ จำนวน 10 หลัง โดยอาศัยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ขั้นตอนในการวิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทางด้านปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิเช่น เอกสาร ตำรา งานวิจัย สิ่งพิมพ์ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนงานวิจัยต่อไป

2. ลงสำรวจพื้นที่รวบรวมข้อมูลโฮมสเตย์ 5 อำเภอ จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) อำเภอเกาะคา 2) อำเภองาว 3) อำเภอแจ้ห่ม 4) อำเภอเมืองปาน และ 5) อำเภอวังเหนือ และแหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา

3. จำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลของโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่ รวมถึงทำการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ให้บริการของโฮมสเตย์ในสภาพปัจจุบัน

4. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้ประกอบการโฮมสเตย์และเชี่ยวชาญ จำนวน 8-10 คน จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบการโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่วิจัย เพื่อสอบถามถึงสภาพปัญหา ความพร้อม ประโยชน์ที่จะได้รับ และแนวทางในการปรับปรุง โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์ สมาชิกกลุ่ม และผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์บริบท การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และการพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในพื้นที่วิจัย

5. จัดอบรมความรู้การเข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์และความรู้เกี่ยวกับการบริการ

6. ประเมินสมรรถนะผู้ประกอบการโฮมสเตย์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์โฮมสเตย์ต้นแบบตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ให้สอดรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม และนำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา

7. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขเพื่อทำการเชื่อมโยงผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในการเข้าสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม

8. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุงของแต่ละชุมชนในเส้นทางการท่องเที่ยว

1.1 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พื้นที่อำเภอเกาะคามีโฮมสเตย์ที่ให้บริการอยู่และมีความพร้อมด้านศักยภาพการประกอบการโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ที่บ้านโป่งร้อน หมู่ที่ 1 ตำบลใหม่พัฒนา ห่างจากตัวอำเภอเกาะคา 12 กิโลเมตร ตามถนนสายเกาะคา-ห้างฉัตร โดยมีสมาชิกจำนวน 10 หลังคาเรือน ซึ่งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนภายใต้โครงการ OTOP นวัตกรรม มีชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเกาะคาที่มีความสนใจพัฒนาที่พักของตนให้เป็นโฮมสเตย์ คือ โฮมสเตย์บ้านจอมปิง และบ้านที่ชาวบ้านปลูกไผ่ มีจำนวน 2 หลังแต่ไม่มีผู้อาศัย มีจำนวนทั้งสิ้น 10 หลังคาเรือนในพื้นที่ตำบลนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

1.2 อำเภองาว จังหวัดลำปาง พื้นที่อำเภองาว ส่วนใหญ่เป็นที่พักประกอบการโดยภาคเอกชน มีลักษณะเป็นประเภทของโรงแรม และรีสอร์ท อาทิเช่น บ้านริมเนิน, ไร่เดชา, ไร่กระต่าย, สายหมอก, มุกรวี และ ศรีสุพรรณ เป็นต้น แต่ชาวบ้านในพื้นที่อำเภองาวยังคงมีความต้องการเพื่อการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว จึงมีกลุ่มชาวบ้านบางส่วนได้พัฒนาบ้านพักของตนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่หรือต้องการหาที่พักระหว่างเดินทาง จึงเกิดเป็นการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นในพื้นที่ของอำเภองาว ได้แก่ บ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง จุดเริ่มต้นมาจากการดำเนินการภายใต้โครงการ OTOP นวัตกรรม โดยมีชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินโครงการร่วมกันเป็นกลุ่มโฮมสเตย์รวมกันจำนวน 10 หลังคาเรือน

1.3 อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พื้นที่อำเภอเมืองปาน มีรูปแบบการประกอบการที่เป็นที่พักและรีสอร์ทจำนวนมาก และขยายตัวรองรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต่าง ๆ ในขณะเดียวกันภาครัฐได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับชุมชนภายใต้โครงการ OTOP นวัตกรรม ส่งผลให้เกิดผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในพื้นที่บ้านหลวง ตำบลเมืองปาน และบ้านแม่แจ่ม ตำบลแจ้ซ้อน พร้อมให้บริการในเส้นทางหลักของอำเภอเมืองปาน แต่ยังไม่มีการดำเนินกิจกรรมให้พักและบริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การประกอบการโฮมสเตย์ของบ้านแม่แจ่มนั้นจะมีโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้บริการ จำนวน 5-10 หลัง และ

โฮมสเตย์บ้านสวนเหือนแก้ว หมู่บ้านหลวง หมู่ที่ 5 ตำบลแจ้ซ้อน ซึ่งเป็นหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม เช่นเดียวกับบ้านแม่แจ่ม มีโฮมสเตย์ให้บริการ 6 หลัง สำหรับกิจกรรมและที่พักลักษณะโฮมสเตย์ พบว่ามีข้อจำกัดในการดำเนินการด้านการนำเสนอข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งผู้นำเที่ยวที่เป็นคนในชุมชนยังไม่มีความสามารถในการสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ทำให้การให้บริการที่พักรวมโฮมสเตย์ไม่สามารถนำเสนอไปยังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติซึ่งเป็นกลุ่มที่สนใจเข้าพักในรูปแบบโฮมสเตย์ได้เท่าที่ควร

1.4 อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พื้นที่อำเภอแจ้ห่ม มีการประกอบการโฮมสเตย์ จำนวน 3 พื้นที่ คือ บ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร บ้านเด่นหนองนาว ตำบลแจ้ห่ม และบ้านแป้นใต้ ตำบลบ้านสา ซึ่งการประกอบการของทั้ง 3 หมู่บ้าน มีเพียงบ้านใหม่เหล่ายาวที่มีประสบการณ์ในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีการดำเนินการที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ และมีการบริหารจัดการในลักษณะกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการขับเคลื่อนโครงการ OTOP นวัตกรรม มีระบบในการติดต่อเพื่อเข้าพักมาจากการรับรู้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้าพักจะมีอาหารบริการ มีกิจกรรมพ่อนเลียบ ล่องแพ สวนผักปลอดสารพิษ เที่ยวชมวัดในพื้นที่ และมีรถจักรยานยนต์ให้บริการ ทั้งนี้จากการศึกษายังพบว่า ทั้ง 3 หมู่บ้านของอำเภอแจ้ห่มสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายแต่ละพื้นที่เข้าด้วยกันได้

1.5 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พื้นที่อำเภอวังเหนือ ในชุมชนหลายพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏการให้บริการหรือการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการประกอบการโฮมสเตย์ มีเพียงแต่ความต้องการและแนวทางเพื่อการพัฒนาตนเองในการเป็นผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักเป็นผู้ประกอบการที่พักรายวันที่ให้บริการโดยภาคเอกชนเป็นหลัก เนื่องจากเส้นทางของอำเภอวังเหนือ เป็นเส้นทางผ่านไปยังอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยาและจังหวัดเชียงราย โดยผู้มีส่วนร่วมในเวทีได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและสถานการณ์ว่า การประกอบการโฮมสเตย์จำเป็นต้องส่งเสริมและจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจแวะพักและเข้าร่วมกิจกรรมหรือเยี่ยมชมกิจกรรม เพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนได้มีโอกาสและแนวทางในการพัฒนาการประกอบการโฮมสเตย์ในพื้นที่ได้

ภาพที่ 1 วิเคราะห์ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุงในเส้นทางการท่องเที่ยว

2. ผลการวิเคราะห์ร่วมกันหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะโฮมสเตย์ของท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง

จากที่คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพและการดำเนินงานและการลงพื้นที่ศึกษาการประกอบการและภูมิศาสตร์ของพื้นที่ประกอบการของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ รวมทั้งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกสมรรถนะกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ โดยแนวทางที่กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์มีความเห็นร่วมกัน ในการดำเนินงานอันนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ ซึ่งประกอบด้วย การรวมกลุ่มและการจัดการกลุ่ม การพัฒนาองค์ความรู้ในการดำเนินกิจการโฮมสเตย์ การดำเนินการตามมาตรฐานโฮมสเตย์

2.2 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารและการตลาดสำหรับการประกอบการโฮมสเตย์ ประกอบด้วย การพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการนำเที่ยว การสื่อสารกับชาวต่างชาติ การสร้างและใช้สื่อเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์

2.3 แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมและพัฒนาองค์ประกอบทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวก และการเดินทางคมนาคมหรือการขนส่ง

สาธารณะรวมทั้งสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชน กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมเรียนรู้จากชุมชนที่ตั้งของโฮมสเตย์

ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับสมรรถนะของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์จากข้อมูลที่ได้และความต้องการของผู้ประกอบการโฮมสเตย์จึงเป็นการรับข้อมูลและนำเสนอโฮมสเตย์เพื่อถ่ายทอดให้กับวิทยากรผู้ตรวจมาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งผู้ประกอบการได้รับข้อเสนอแนะและติชม เพื่อนำไปปรับปรุงโฮมสเตย์ของตนเองในเบื้องต้น ของพื้นที่ทั้ง 5 อำเภอ

3. ผลการวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการโฮมสเตย์อันนำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

จากการลงพื้นที่ทั้ง 5 อำเภอ คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับผู้ประกอบการโฮมสเตย์และนักวิชาการพัฒนาชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนแต่ละอำเภอ ได้ร่วมกันถอดองค์ความรู้จากปัญหาที่พบของแต่ละพื้นที่ ผนวกกับการได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการจึงได้เป็นแนวทางการพัฒนาให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อยื่นขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนก่อน จึงจะดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์มากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้นำตัวแทนของแต่ละอำเภอและแต่ละผู้ประกอบการโฮมสเตย์แห่งละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน จาก 5 อำเภอ เดินทางเพื่อทดสอบเส้นทางและเทียบเคียงองค์ความรู้ในการประกอบการโฮมสเตย์ที่ได้รับรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยรวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้และเครือข่ายการดำเนินงาน ณ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ที่ได้รับรางวัลมากมายในระดับประเทศและระดับอาเซียน ซึ่งโฮมสเตย์แห่งนี้มีจุดเด่นด้านการบริหารจัดการและการสร้างพันธมิตรเครือข่ายของชุมชนท่องเที่ยว และเครือข่ายของกิจกรรมที่เกิดความหลากหลายในท้องถิ่น โดยมีปลัดเทศบาลตำบลบ้านแซว นายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองแห่งนี้ และชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขันทองมีพื้นถิ่นมาจากจังหวัดทางภาคอีสานและย้ายถิ่นฐานมาจังหวัดเชียงราย ทำให้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่สื่อสารออกมาจะเป็นทางภาคอีสานบนท้องถิ่นเมืองเหนือ

4. จากการดำเนินกิจกรรมและกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ 5 อำเภอร่วมกัน และการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สามารถนำเสนอบทเรียนการเชื่อมโยงเครือข่ายได้ดังนี้

ภาพที่ 2 คณะศึกษาดูงานบ้านโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง จังหวัดเชียงราย

4.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ 5 อำเภอ พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ เดินทางไปศึกษาดูงาน ณ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้สัมผัสและเรียนรู้การบริหารจัดการจริงของโฮมสเตย์จากเจ้าของพื้นที่และเจ้าของบ้านที่ตนได้เข้าพัก พร้อมทั้งเทียบเคียงเพื่อนำมาวางแผนปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงกับกลุ่ม เช่น การจัดเตรียมผ้าปูที่นอน และผ้าห่มให้เหมือนกันในสมาชิกกลุ่มของพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งถือว่าการพาคณะตัวแทนของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ไปดูงานทำให้เกิดมุมมองในการทำโฮมสเตย์และการจัดตั้งเป็นกลุ่ม เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ และการประสานงานผ่านเครือข่ายการทำงานของชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง

4.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายต้นแบบการบริหารจัดการ พบว่า ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ ได้เรียนรู้และได้ร่วมทำกิจกรรมในแบบมุมมองของการศึกษาดูงานควบคู่กับมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนบ้านท่าขันทองในแต่ฐานกิจกรรม โดยมีที่ปรึกษาของกลุ่ม คือ นายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา ปลัดเทศบาลตำบลบ้านแซว ได้ให้ความรู้ในการบริหารจัดการรูปแบบของกลุ่มโฮมสเตย์ ให้คำแนะนำและข้อสังเกต พร้อมตอบข้อซักถามแก่ตัวแทนของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ทำให้ผู้ประกอบการได้รับความรู้และพร้อมนำมาปรับปรุงกับโฮมสเตย์ในชุมชนของตนเอง

4.3 เกิดเครือข่ายเชิงรูปธรรมที่พัฒนาไปสู่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการโฮมสเตย์ลำปาง จากการเทียบเคียงองค์ความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติหรือได้รับการถ่ายทอดจาก

สถานที่จริง ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายของกลุ่มโฮมสเตย์ใน 5 อำเภอ จังหวัดลำปาง และ 1 อำเภอใน จังหวัดเชียงราย คือ โฮมสเตย์บ้านท่าช้างทอง ซึ่งเป็นต้นแบบอย่างดีในการบริหารจัดการ โฮมสเตย์ครบวงจร ต่อไป งานวิจัยนี้จะเป็ต้นแบบขยายต่อไปเป็นการสร้างเครือข่ายของ โฮมสเตย์อีก 8 อำเภอ ทั่วจังหวัดลำปาง หากภายหลังเกิดเป็นการรวมกลุ่มโฮมสเตย์จนเกิดเป็น การจัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อยื่นขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เพื่อ รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยต่อไป

จากการดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งนำเสนอผลการวิจัยข้างต้นนั้นจะเห็น ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาสมรรถนะโฮมสเตย์ผ่านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน จังหวัดลำปาง กล่าวคือ การพัฒนาสมรรถนะโฮมสเตย์ของกลุ่มผู้ประกอบการจากการ วิเคราะห์ของทีมนักวิจัยร่วมทั้งการใช้เครื่องมือวิจัย และการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่าการ ดำเนินการส่วนใหญ่มีการปรับปรุงโฮมสเตย์ในลักษณะทางกายภาพเพื่อให้ตรงกับเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้ผ่านการรับรองและประเมินจากคณะกรรมการเป็นหลัก แต่ทว่า ภายหลังการดำเนินงานวิจัยและค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาสมรรถนะของโฮมสเตย์นั้น หลักการสำคัญนอกเหนือจากการปรับปรุงทางกายภาพของสถานที่หรือโฮมสเตย์เพื่อรับการ รับรองแล้ว การสร้างความรู้ความเข้าใจในการประกอบการโฮมสเตย์ให้แก่ชุมชนหรือ ผู้ประกอบการในชุมชน การสร้างการรับรู้ถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิต ชนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ถูก นำเสนอผ่านการประกอบการโฮมสเตย์ ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวนำไปสู่การ สร้างการมีส่วนร่วมในการนำเสนอ การรักษา และการถ่ายทอดชนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งสามารถนำเสนอผ่านการประกอบการโฮมสเตย์ของคนในชุมชนควบคู่กับ การพัฒนาตามมาตรฐานโฮมสเตย์ที่ถูกกำหนดและให้การรับรองจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุง ของแต่ละชุมชนในเส้นทางการท่องเที่ยว

ความพร้อมของโฮมสเตย์ในการพัฒนาและปรับปรุงของแต่ละชุมชน ในเส้นทางการท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้ง 5 อำเภอ พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์บางแห่ง หรือบางหลังยังไม่มีประสบการณ์ในการให้บริการหรือรองรับนักท่องเที่ยว จึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ศักยภาพของการประกอบการและการดำเนินการได้อย่างชัดเจน แต่ทว่าความพร้อมของการรองรับหรือการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวหากมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ทางกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทุกพื้นที่ให้การยืนยันถึงความพร้อม ศักยภาพของการทำงานร่วมกันของชุมชนที่สามารถให้บริการและรองรับนักท่องเที่ยวได้หากมีการแจ้งการเข้าพักเนื่องจากอุปสรรคบางอย่างได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อการเตรียมพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต เป็นไปในทิศทางเดียวกับกนกกรัตน์ ดวงพิกุล และ จารุพันธ์ เมธะพันธุ์ (2561) ทำการศึกษา โฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน พบว่าการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์ควรเน้นการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดและความเหมาะสม ดำเนินงานโดยไม่มุ่งเน้นผลกำไร และต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบญาติมิตร ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า “การทำโฮมสเตย์ไม่ควรมุ่งเน้นผลกำไรทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว ควรทำเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นรู้จักบ้านเรา จุดสำคัญยึดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน” เช่นเดียวกับงานศึกษาของสุวิมล วงษ์พิทักษ์ (2548) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้เกิดความต้องการในการรับผลประโยชน์เข้าสู่ชุมชนอย่างแท้จริง และจะมีการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกที่จะเข้ามาบริหารจัดการ ผลประโยชน์ของธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยในระยะแรกให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างภายในชุมชนกับภายนอกชุมชน ในการนำแนวทางจากการศึกษาไปพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นโดยเป็นกรณีศึกษาในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะโฮมสเตย์ของท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง

จากการดำเนินงานค้นหาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะของกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ซึ่งพบว่าสิ่งสำคัญของการทำงานแบบกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอนั้นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะโฮมสเตย์ของในแต่ละพื้นที่ควรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของโฮมสเตย์สำหรับผู้ประกอบการเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงมาตรฐานการ

ให้บริการ รวมทั้งการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ของการต้อนรับคณะนักท่องเที่ยว รวมทั้งควรจัดให้มีกิจกรรมการเทียบเคียงองค์ความรู้กับโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพื่อนำบทเรียนมาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสมรรถนะของการดำเนินการและสามารถนำเข้าสู่การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยซึ่งจะทำให้การประกอบการมีศักยภาพจากการให้การรับรองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับเปรมปรีดา ทองลา และคณะ (2559) ซึ่งระบุว่า การพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่นำไปสู่การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการศึกษาดูงาน เรียนรู้และเห็นตัวอย่างจากชุมชนอื่น และมองเห็นว่าชุมชนตนเองก็มีทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่แพ้ที่อื่น และสามารถนำมาปรับปรุงด้านการดำเนินการบริหารการสร้างกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การวางแผนและพัฒนาโฮมสเตย์ให้เป็นพื้นที่ ที่สร้างความสุข สนุกสนาน ความรู้และสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการโฮมสเตย์อันนำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

การเชื่อมโยงเครือข่ายกับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ 5 อำเภอ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์มากขึ้น ได้นำตัวแทนของแต่ละอำเภอและแต่ละผู้ประกอบการโฮมสเตย์เดินทางศึกษาดูงานและเทียบเคียงองค์ความรู้ในการประกอบการโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยรวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้และเครือข่ายการดำเนินงาน ณ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ที่ได้รับรางวัลอย่างมากมายในระดับประเทศและระดับอาเซียน ซึ่งโฮมสเตย์แห่งนี้มีจุดเด่นด้านการบริหารจัดการและการสร้างพันธมิตรเครือข่ายของชุมชนท่องเที่ยว และเครือข่ายของกิจกรรมที่เกิดความหลากหลายในท้องถิ่น โดยมีปลัดเทศบาลตำบลบ้านแซว นายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองแห่งนี้ และชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขันทองพื้นถิ่นมาจากจังหวัดทางภาคอีสานและย้ายถิ่นฐานมาจังหวัดเชียงราย ทำให้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่สื่อสารออกมาจะเป็นทางภาคอีสานบนท้องถิ่นเมืองเหนือได้ เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานศึกษาของนพชัย ฟองอิสสระ (2559) ศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านสองแควพัฒนาเทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านสองแควพัฒนา ได้รับการขับเคลื่อนจาก

หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางสังคมการท่องเที่ยววัฒนธรรมและโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาค (Regional network) เพื่อให้การทำงานตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวได้หลากหลายขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1.1 ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ ยังขาดการบริหารจัดการแบบกลุ่มทำให้ต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานงานในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจำเป็นต้องมีผู้นำโฮมสเตย์ของแต่ละพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น

1.2 แม้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์จะได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์ และได้รับคำชี้แนะ แต่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บางคนไม่มีแรงผลักดันจากนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักจึงยังไม่ดำเนินการตามข้อชี้แนะที่ได้ จำเป็นต้องมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงโฮมสเตย์ของและพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาเชิงนโยบาย ได้แก่

2.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนในแต่ละอำเภอได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อให้เกิดมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มโฮมสเตย์ในพื้นที่ หลังจากร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อม หน่วยงานสามารถนำข้อมูลที่ได้วางแผนนโยบายเพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ให้สามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวในอนาคตต่อไปได้

2.2 สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง สามารถนำข้อมูลที่ได้ของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่เปิดให้บริการอยู่จริงเผยแพร่ข้อมูลการให้บริการผ่านทางช่องทางของการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจจะติดต่อเพื่อเข้าพัก เพื่อเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มโฮมสเตย์อีกช่องทาง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่

3.1 สามารถต่อยอดประเด็นการวิจัยในด้านของกลยุทธ์ธุรกิจที่เน้นการสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 5 อำเภอ หรือขยายการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ทั้งจังหวัดลำปาง และผลักดันให้โฮมสเตย์ที่มีอยู่เดิมสามารถจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ เพื่อยื่นขอมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยได้

3.2 เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านของพื้นที่ที่ศึกษาเพียง 5 อำเภอและใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา ดังนั้นหากมีการศึกษาค้นคว้าต่อไปในประเด็นเดียวกัน ควรมีการขยายขอบเขตไปในพื้นที่อื่นๆ หรือทำการศึกษาร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ดวงพิกุล และ จารุพันธ์ เมธะพันธุ์. (2561). โสมสเทย์กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*, 9(1), 217-234.
- กรมการท่องเที่ยว. (2561). *โสมสเทย์ในจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2562, จาก <https://www.dot.go.th/pages/43>
- นพชัย ฟองอิสสระ. (2559). รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยววัฒนธรรมโสมสเทย์กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านสองแควพัฒนาเทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 15-41.
- บุญทัน ดอกไธสง และ ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า. (2559). การกำหนดนโยบายธุรกิจโสมสเทย์ของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 3(1), 77-94.
- เปรมปรีดา ทองลา, นันทศักดิ์ บุรขจรกุล, บุษรา บรรจงการ และภานิตา โพธิ์แก้ว. (2559). แนวทางการพัฒนาโสมสเทย์สู่มาตรฐานโสมสเทย์ไทย กรณีศึกษาโสมสเทย์จังหวัดจันทบุรี. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1 “สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC”*, (หน้า 2452-2463).
- ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโสมสเทย์ไทย พ.ศ. 2554. (2554, 31 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 26 ง. หน้า 59-63.
- พัชรศรัณย์ ว่องไชยกุล. (2562). *WEF ประกาศ “ประเทศที่มีศักยภาพแข่งขันด้านธุรกิจท่องเที่ยว” สูงที่สุดในโลก “ไทย” ครองอันดับ 31*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2562, จาก <https://forbesthailand.com/news/travel/wef-ประเทศ-ศักยภาพท่องเที่ยว.html>.

สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2560). *ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2562, จาก <http://web.egtechma.ac.th/pdf/travel.pdf>.

สุวิมล วงษ์พิทักษ์. (2548). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางมะโอตำบลแม่่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Goeldner, C. R. , & Ritchies, B. J. (2006). *Tourism: Principles, practices and philosophies*. New Jersey: John Wiley and Sons.